

Föreningen Islandssamlarna
c/o Tore Runeborg
Birger Jarlsgatan 66
114 20 Stockholm

Rapport maj 1979 39

Ett varmt hej, allesammans!

Jag delar gärna med mig lite av den glädje jag känner över att det äntligen blivit en varm dag, för första gången i år här i Stockholm. Hela 20°.

Sedan svalnar min varma inställning till Er, åtminstone vad det gäller en 80-90 stycken av Er. Kassörerna har nämligen meddelat att Ni ännu ej betalat den rudimentärt lilla årsavgiften. Tänk på att bara "Rapporterna" med sina intressanta bilagor mer än väl är värda den lilla slanten. Ryck upp Dig broder eller syster och betala nu. En lista på de felandes medlemsnummer följer längre fram i rapporten.

Till den sorgligare delen av denna ingress hör också att beklaga, att det ej blev någon auktion denna vår. Alldeles för litet material inkom för att det skulle vara lönsamt. En följd av att det ej blir någon auktion är att det ej blir något föreningsmöte i Stockholm den 29 maj.

Efter detta, raskt över till mera glädjande händelser. Först vill vi till vår käre hedersmedlem Sir Athelstan Caröe framföra ett varmt tack. Sir Athelstan har nämligen till föreningen donerat ett vackert 3-strip av 3 aur med dubbeltrea på det mittersta märket. Objektet skall enligt Sir Athelstans önskemål säljas på föreningens kommande auktion till förmån för föreningens fond för stämpelhandboken. Ett efterföljansvärt exempel även för andra föreningsmedlemmar.

I föregående Rapports ingress efterlyste jag synpunkter och avvikande meningar om artikeln Islands Kronstämplrar. Dessa önskemål gällde naturligtvis även vad vi över huvud taget skriver om. Till min glädje har flera medlemmar visat sitt intresse och inkommit med skrivelser gällande olika saker som nämndes i föregående meddelande. Kommentarer följer i denna Rapport.

Enligt löfte i senaste Rapport skulle en komplett lista över kända nummer på Balbo-brev presenteras. Det blir mer än så, det blir en hel artikel om Hópflug Ítala-emissionen och flygposten i samband härmed. Den följer med som bilaga.

Sekreteraren.

Höstens
sammanträden

Stockholm. Lokal Tony Bjellefors kontor, Tegnérsgatan 1, 2 tr.,
tid kl. 19.30.

Tisdagen den 18 september. Föredrag av Folke Lofström:
Skeppsposten mellan Island och England.

Torsdagen den 18 oktober.

Torsdagen den 8 november.

Tisdagen den 11 december.

Göteborg. Lokal Danska Sjömanskyrkan, Drottninggatan 17-19,
tid kl. 19.30 den andra och fjärde onsdagen i
månaden. Betr. program se annons i Göteborgs-Posten
söndagen före mötet.

På sommaren blir det följande sammanträden: 13 juni,
11 juli, 8 augusti och ev. 22 augusti.

Höstauktion 1979 Hålles på Stockholms-avdelningens lokal
tisdagen den 20 november kl. 19.30.

Inlämning av objekt Käre inlämnare. Sist, det vill säga i mars i år, låg Du i idet och tryckte. Det förstår vi så väl. En sådan vinter!

Nu är det höst och Du har, får vi hoppas, haft en fin blåbärs-sommar, så nu hoppas vi i auktionskommittén att vi skall få många och trevliga objekt till höstens auktion. Det är inte nödvändigt att vänta med att sända oss objekten till den sista dagen för inlämning. Vi tar gärna emot dem tidigare.

Tänk också på att försäljningsprovisionen är låg, endast 10 % och att vi ju brukar få ut ganska hyggliga försäljningspriser.

Tänk också på vilken glädje för alla Era föreningskamrater som sitter och väntar på att få köpa just Dina objekt.

Den absolut sista dagen för inlämning är tisdagen den 18 september. Sänd objekten till Lasse Ingemann, Karlavägen 61, 114 49 Stockholm.

Visning av objekten Göteborg på sammanträdet den 14 november.
Stockholm " " " 8 november
samt på auktionsdagen den 20 november.

Obetalda medlemsavgifter för 1979 Vi måste tyvärr konstatera, att ovanligt många medlemmar ligger efter med årets avgift. Som vanligt begagnar vi maj-rapporten för att påminna dem som ännu inte betalt årsavgiften. Vi listar härnedan medlemsnumren på dem som i skrivande stund (medio maj) ännu ej har betalt. Kontrollera om Ditt nummer (som finns bl.a. på adressetiketten på försändelsen från föreningen) finns med i listorna härnedan. I så fall, skynda Dig att genast betala!

a) Följande skall betala 30:- till postgiro 26 73 70-5, Islands-klubben i Göteborg:

60 G	148 G	188 G	287 G	329 G	388 G	427 G
77 G	165 G	189 G	291 G	330 G	399 G	428 G
83 G	176 G	197 G	292 G	336 G	401 G	509 G
110 G	179 G	214 G	298 G	339 G	412 G	521 G
139 G	187 G	228 G	314 G	375 G	414 G	

b) Följande skall betala till postgiro 40 29 57-5, Föreningen Islandssamlarna eller - om de inte bor i Sverige, Danmark eller Norge - sända beloppet i svensk valuta till Per Hanner, Wittstocksgatan 2, S-115 24 Stockholm. Beloppet är 20:- kr, om numret åtföljes av ett S (bor i Stockholms-området), eljest 15:- kr:

13 S	180	267 S	382	444 S	464 S	494
16	233 S	274	385	446	476 S	498 x)
23 S	240	275 S	409	453 S	478	499 x)
52 S	254 S	289	417 S	455	481 S	501
57	262	309	420	456 S	486	510 S
68	263 S	348	422 S	460	487	526
160 S	265 S	358	438 S	461 S	491	528 S

x) 498 har 7:- kr och 499 har 5:- kr till godo, som bör avdras vid betalningen.

Du får gärna betala in samtidigt för 1980, men i så fall måste Du komma i håg att avgiften för 1980 - utom för medlemmarna i Göteborgs-klubben - är 5:- högre än för 1979 enl. tidigare meddelande om årsmötesbeslut.

Glöm nu inte detta, Du som inte än har betalt! Handla nu!

ningen (påklistring och stämpling av FDC m.m.) har nämligen utförts av handikappade personer i organisationen ALV. Denna organisation har upplåtit lokaler till filateliavdelningens förfogande. Nu kräver postfolk att dessa medlemmar i ALV även skall vara medlemmar i de postanställdas fackförening. Denna tvist har ännu ej lösts, och det återstår att se om nästa utgåva (fåret) kommer ut i rätt tid, vilket dock postmästaren lovat att det skall."

Lantbrev-
bäringen i
Island

En rättelse till notisen i förra rapporten, där vi av misstag noterade att det fanns "100 lantbrevbärarturer, i genomsnitt betjänande 2.200 invånare". Som var och en kan räkna ut, kan detta stämma endast om alla Islands invånare betjänas av lantbrevbärarna. Men eftersom de flesta islänningarna bor i städer och andra tätorter är detta givetvis fel.

Den artikel vi citerade talade i själva verket om 100 postutdelningsdistrikt i hela landet, inkl. tätorterna. Hur många lantbrevbärlinjer som finns nämndes inte i artikeln. Däremot omnämndes att 60.000 islänningar bor utanför tätorterna, och det är dessa som betjänas av lantbrevbärarna.

Höpflug-
brev

Nya nummer i vår lista är nr 7 och nr 285, dvs. de Balbo-brev som har dessa rek-nummer har dykt upp - på auktion i Stockholm resp. hos en handlare. Se vidare artikeln om Höpflug och Balbobrev, som medsändes som bilaga.

Brevkorten
BKE 31, BKE 32
och BKD 15

I förra rapporten ställde vi några frågor om de brevkort, som har vidstående nummer i Facit. Vi har fått in ett svar hittills, nämligen från Helge Jonhammar, stor helsakssamlare. Av hans svar framgår:

a) Icke heller Helge har eller har sett den av Ringström omnämnda "variant IV" av dubbla brevkortet (Facit BKD 15, Ringström BKD 20) eller det påtryckta frågekortet (BKE 31 resp. 50). Detta gör denna variants existens mycket tvivelaktig, särskilt som - enligt vad Helge Jonhammar säger sig en gång ha fått berättat av vår danske medlem Torben Geill - typerna I, II och III trycktes samtidigt, dvs. på samma "ark". Var skulle då variant IV ha kommit från? Vet Torben Geill något om "variant IV"?

b) Det skulle vara mycket intressant, om någon kunde ge oss upplysning om hur dessa kort egentligen trycktes. Hur många dubbla kort trycktes i varje ark (och hur många enkla, då enkla brevkort trycktes)? Om t.ex. tre dubbla kort trycktes i samma ark och varianterna I, II och III alla fanns med, så måste det ju finnas lika många av varje. Men det ser just nu ut som om möjligen variant II är mindre vanlig än I och III. Det skulle ju kunna stämma, om fler än 3 kort trycktes i arket och variant II fanns representerad bara på ett ställe. Vem kan berätta något om dessa korts tillverkning?

c) Slutligen påpekar Helge Jonhammar att vi hade fel, då vi i förra rapporten skrev att Ringström bara upptar variant I av påtryckskortet med hans nr BKE 50 (Facit 31). I själva verket står det i Ringström att övertryck på varianterna II och III "möjligen också finnes" (men detta står i boken först efter hans nr 53, vilket gjorde att vi förbisett det). Att variant III verkligen finns är nu klart, men ingen har ännu rapporterat in variant II på de övertryckta korten (BKE 31 och 32 i Facit). Du som har helsaker, titta efter om Du har denna variant och sök efter variant IV. Kanske finns den trots allt!

"Efteranvända"
nummerstämplar

Vi tackar de medlemmar, som med anledning av artikeln i föregående rapport sänt in meddelanden om ytterligare fall av efteranvända nummerstämplar. Från dessa anmälningar kan vi nämna:

a) Rune Bengtsson rapporterar att nr 15 erhållits som sidostämpel på ett sista-dags-stämplat brev från Litli-Hvammur 1977-12-31. Detta är en parallell till fallet Vegamót med nr 97, som vi berättade om i förra rapporten.

b) Ib Schock har sänt oss bilder på två auktionsposter, som båda var utbudna på auktioner i slutet av 1978, den ena i Sverige, den andra i Tyskland. Båda posterna bestod av 4 stycken 16 aur Í GILDI (Facit nr 54) med snygga, centralt placerade nummerstämplar nr 10, 18, 140 och 148. Det var dock icke fråga om samma exemplar. En tredje, nästan identisk, uppsättning av samma märke med nummerstämplar har sänts oss för granskning av en holländsk samlare (ej medlem). I samtliga fall rör det sig om efteranvända stämplat, ty stämplatarna - särskilt ringarna - har sådana skavanker som vi skildrade i förra rapporten, och som uppkommit långt, långt efter Í GILDI-epoken. Varning alltså för elegant nummerstämplade 16 aur Í GILDI-märken. Att döma av den holländske samlarens material bör vi samtidigt varna för motsvarande efteranvändning av vissa nummerstämplar på 3 aur Jón Sigurdsson av 1911 års serie (Facit nr 109).

Om dubbeltänder
och mycket annat
om tandningen
av skillingarna
och aur-märkena

Frågan om "dubbeltänderna" på sista tryckupplagorna av fintandade 3, 6 och 10 aur har vi ägnat något som nästan blivit en följetong i dessa rapporter, och vi var senast inne på saken i februari-rapporten. Just när den sistnämnda sändes ut kom oss till handa nr 1/1979 av den danska Nordisk Filatelistisk Tidskrift. Som flera medlemmar påpekat - bl.a. Ib Schock, medlem av den danska studiegruppen (han var dessutom vänlig att sända ett ex. av tidskriftsnumret till föreningens bibliotek) - finns i detta nummer en artikel, som ger ordentligt svar på de frågor, kring vilka vi funderat i rapporterna. Artikeln har rubriken "Takningen på Danmarks, Dansk Vestindiens og Islands Frimærker fra 1870 til 1895", och författaren heter Lasse Nielsen.

Som framgår av titeln behandlar artikeln ett mycket stort område och flera länders frimärken, som dock hade det gemensamt att de alla trycktes och tandades på Thieles tryckeri i Köbenhavn. Vad vi skall göra här är att referera något av det viktigaste som har intresse för samlare av Islands frimärken. Det vore orätt att då bara behandla "dubbeltänderna", ty artikeln har så mycket annat att bjuda oss Islands-samlare. För specialister på Islands äldsta frimärksemissioner rekommenderas livligt läsning av originalartikeln. Skriv till Tore Runeborg och medsänd 5 kr i frimärken, om Du vill låna vårt biblioteks NFT-nummer.

a) Översikt över Thieles tandningsmaskiner 1870-1895

Under denna tid användes dels en linjetandningsmaskin med perf. 12 1/2, dock mera sporadiskt och sista gången i mitten av 1876, dels tre kamtandningsmaskiner. (Beträffande begreppen "kamtandning" och "linjetandning" se t.ex. inledningsavsnittet i Facitkatalogen). De tre kamtandningsmaskinerna, som alla hade perf. 14 x 13 1/2, kallar Nielsen för K I, K II och K III. Det finns en möjlighet att K III kan vara identisk med K I, men i så fall är den ombyggd och i varje fall är tandningen med K III klart annorlunda än K I:s i olika smådetaljer.

K I användes:

a) november 1870 - maj 1875

b) efter byte av nålarna: januari 1879 - mars 1889

K II användes maj 1875 - augusti 1895, men ett byte av nålar gjordes i november 1884

K III användes mars 1889 - augusti 1895.

I augusti 1895 övergick man till kamtandning med perf. 12 3/4, alltså "grovtandningen".

Som synes av ovanstående hade tryckeriet under denna tid två tandningsmaskiner till förfogande samtidigt med undantag endast för perioden från mitten av 1876 till januari 1879, och åtskilliga tryckupplagor tandades på två olika maskiner, så att en del av arken gick genom den ena, en annan del genom den andra tandningsmaskinen.

b) Tandningen av Islands skillingmärken och 5 aur blå

Dessa perforerades med linjetandningsmaskinen (betecknas här med L) och kamtandningsmaskinerna enl. följande:

2 skilling	K I
3 "	L
4 "	K I och L
8 "	K I
16 "	K I och L
4 " tjänste	K I och L
8 " "	K I
5 aur blå (1876)	K II och L

Vid tandning med linjetandningsmaskinen förflyttades arket från läge till läge för hand, vilket medförde mindre noggrann passning och är förklaringen till att märkena blivit ojämnt stora. De kan ha blivit ovanligt breda eller smala, ovanligt höga eller låga. Ett smalt eller lågt märke behöver alltså inte alls innebära att märket varit utsatt för påverkan, t.ex. omtandning, utan är helt enkelt ett normalt resultat av tandningsproceduren.

Intressant är att den sista tryckupplaga, som över huvud taget gick genom detta tryckeris linjetandningsmaskin, var Islands 5 aur blå (i mitten av 1876). Då var nålarna mycket hårt slitna, och detta är alltså vad som ligger bakom den genomgående dåliga tandningen av 5 aur blå grovtandat (Facit 23). Man kan f.ö. anteckna att Facit är ganska vilseledande, då denna katalog placerar detta märke, linjetandat 12 1/2, mitt bland långt senare märken som är kamtandade 12 3/4.

c) Tandningen av övriga aurmärken fram till 1895

Dessa märken blev alla kamtandade. För vissa tryckupplagor användes bara en tandningsmaskin, medan som sagt i andra fall två maskiner användes parallellt. Nielsens artikel redovisar i tabeller detaljerat vilka maskiner som använts för varje tryckupplaga. Detta har man kunnat klarlägga genom ett detaljerat studium av små oregelbundenheter i tandningarna. För de olika positionerna i en vågrät rad återger Nielsen tandningsnycklar för K I och K II, dvs. man kan med hjälp av dessa illustrationer exempelvis bestämma att ett märke gått genom K I och suttit som nr 3 från vänster i sin rad.

För en detaljerad redovisning av tryckupplagornas fördelning på K I, K II och K III måste vi hänvisa den intresserade till Nielsens tabeller. Man bör dock observera, att Nielsen utgått från den gamla felaktiga uppgiften att 10 aur röd trycktes i åtta upplagor och 10 aur tjänste i två upplagor, medan Jón Adalsteinn Jónsson som bekant (se Rapport maj 1978) visat i Jónsbók att antalet tryckupplagor var sju för 10 aur röd och tre för 10 aur tjänste!

d) "Dubbeltänderna"

Så kommer vi till slut till frågan om "dubbeltänderna", dvs. egentligen de saknade tandningshålen på 3, 6 och 10 aur, sista tryckningen. Det var maskinen K II, som var boven i dramat. Enligt Nielsen uppträder de saknade hålen i denna maskins produktion i juli 1895. Det var som bekant sju nålar som blev avbrutna, och dessa satt i den vågräta raden vid märkena nr 2, 3, 5, 6, 7, 8 och 9 från vänster. (De saknade hålen var på dessa märken resp. nr 3, 6, 4, 2, 2, 4 och 5 från vänster.) Nielsen säger inget om huruvida alla sju nålarna gick sönder samtidigt, och det torde vara svårt att få fram något material som kan visa om så var fallet eller inte.

Nu kommer emellertid Nielsen med den intressanta upplysningen att alla dessa tryckupplagor (Facit 8 e, 11 e och 12 d) blev perforerade med både K II och K III. Alla arken gick alltså inte genom maskinen med den trasiga uppsättningen av nålar. Här ligger alltså förklaringen - och det råkar vara just den förklaring vi lanserade i Rapport redan för mer än ett år sedan som sannolik - till att märken med "dubbeltand" kan vara ovanligare än normalt tandade märken, trots att i en del av arken 70 % av märken fick dubbeltand. Gick hälften av tryckupplagan genom K II (och den andra hälften genom K III), och hade K II därvid hela tiden alla sju nålarna trasiga, skulle 35 % av hela upplagan ha fått dubbeltand och 65 % blivit normaltandade, dvs. de normaltandade skulle vara nästan dubbelt så vanliga. Nielsen har icke haft någon möjlighet att dokumentera, hur stor del av resp. upplagor som gick genom vardera maskinen. Proportionen kan sålunda vara en helt annan än 35/65, men det synes alltså inte vara fel att som Facit säga att de dubbeltandade märkena betingar "överpris". Några stora rariteter är de emellertid uppenbarligen inte.

Kommentarer av
Tore Runeborg
till "Islands
Kronstämplor"

Tyvärr har det insmugit sig ett par felaktigheter i min artikel om Islands Kronstämplor, men som väl är har vi observanta isländska läsare.

Jón Adalsteinn Jónsson har skrivit mig följande som jag citerar: "I samband med kronstämplarna talar Du om stämpelfabrikören H. Ó Magnusson i Reykjavík. Här har Du missförstått en sak. Hannes Ó Magnusson var nämligen sekreterare på postkontoret i R-vík under dessa år och sedan postmästare efter Óli Finsens frånfälle i mars 1897 till 1 augusti samma år. Du kan läsa om denne herre i min bok, s. 234-235.

Thór Thorsteins säger, att Ó.H. Magnusson skrivit denna räkning med egen hand och sen fått den betald. Jag är nästan säker på att Hannes beställt dessa stämplor, troligen från Köpenhamn (John R. Hansson ?), och på så sätt fått sin provision (och kanske också Finsen !). - Också Samúel Ólafsson, som Du talar om, har beställt sina stämplor från utlandet. --- Jag vågar säga att vid denna tidpunkt inga stämplor alls tillverkades i Ísland."

Min idé om att de fakturerade stämplornas antal (113 st) + dansk-tillverkade Ønundarfjörður stämde ihop med de då upprättade brjefhirdingars antal (114 st), måste nu revideras. Stämpeln Ønundarfjörður bör nu inräknas bland de fakturerade 113 stämplarna och då skiljer det på en (1) stämpel. Den kanske troligaste förklaringen är, att någon av de fem BH från vilka stämplor är okända, aldrig fått någon stämpel eller att den, brjefhirdingen, fått en stämpel av typ C2 el. C3 som ännu är okänd.

På sidan 4 längst ner står det "MÝRAR (V.Isaf.) är brevdokumenterat på ett brev från Þingeyri". Det är fel, brevet har gått

från Isafjörður. För övrigt är det detta brev som omnämnes i "Upptäckten av de dubbla MÝRAR" i februarirapporten. Ytterligare ett brev med ankomststämpel MÝRAR (V.Isaf.) har vi fått fotokopia på från Jón Adalsteinn Jónsson. Det är ett mycket vackert brev som sänts från Dalasýsla med stämpeln DALASÝSLA 26/3 på kuvertet samt kronstämpel HARRASTADIR på märket. Ankomststämplat ÍSAFJÖRDUR 1/4 på baksidan. Avgångsstämplat ÍSAFJÖRDUR 2/4 på framsidan och ankomststämplat med kronstämpel MÝRAR på baksidan. Allt korrekt, ett härligt äktgånget bruksbrev.

Tyvärr hanns ingen korrekturläsning med innan artikeln gick till tryck så se upp för att en del isländska namn saknar accenter. På sid. 2 står HOLT (Viskaft) men skall vara HOLT (V.Isaf.). Likaså är SKJÖLDÓLFSTADIR, sid 2 längst ner och Stokkseyri sid 6 i tabellen felstavade.

Från Sir Athelstan har jag fått ett par kompletteringar till tabellen över "Stora stämplarna" sid 7. REYKIR 30 mm finns på Chr X, 15 aur och SKINNASTADUR 29 mm finns även på 20 aur Vyer & Byggnader.

Jag vill sluta dessa kommentarer med att i översättning citera vad Sir Athelstan i sin bok Icelandic Posts 1776-1919 skrev om kronstämplarna. "Det är icke känt hur många stämplarna av denna typ som tillverkades och utdelades men de 125 här ovan förtecknade torde sannolikt utgöra tre fjärdedelar av det totala antalet." Det totala antalet skulle då vara c:a 156-157. Detta skrev Sir Athelstan 1947.

I dag känner vi med säkerhet till 152. Läger vi därtill de 5 okända av typ C1 och de 2 okända av typ C3d så är vi uppe i 159 stämplarna. Ett antal som förvånansvärt väl stämmer med det av Sir Athelstan redan 1947 förmodade.

Rätta svaren på
frågesporten

1) 1, 2) x, 3) 2, 4) 1, 5) 2 (1974), 6) x (1925 och 1968),
7) x (1935 och 1948), 8) 1 (1975), 9) x ("tjänste-ettan"),
10) x, 11) 2, 12) x.

Bilaga

Hópflug Ítala och Balbo-breven